

Dimitrie Cantemir și cursul istoriei

Andrei EȘANU*
Valentina EȘANU**

Istoria este știința care studiază experiența trecutului, adică drumul parcurs de umanitate, de o țară, de un popor pentru a înțelege mai bine prezentul și de a găsi o cale mai dreaptă, mai înțeleaptă sau cele mai bune soluții pentru acțiunile de viitor. Istoricul ca om de știință nu numai că încearcă să arate cum s-au derulat evenimentele, procesele istorice în înlănțuirea lor firească, dar și tinde să le înțeleagă, să le explice, punând laolaltă întregul spectru de izvoare pe care le are la dispoziție. De aici, orice rezolvare a unei probleme de istorie poate servi sau deveni o lecție pentru specialiștii de astăzi sau pentru cei din viitor.

Dacă așezăm laolaltă întreaga creație cărturărească a lui Dimitrie Cantemir, observăm cu ușurință că istoria ca domeniu de cunoaștere și cercetare ocupă un loc de frunte în preocupările sale științifice. Dimitrie Cantemir, după ani de acumulari și cercetări, a încercat să înțeleagă și el trecutul și încotro se îndreaptă istoria, fie în plan universal și regional, fie în plan național românesc, subliniind în mai multe lucrări și în mai multe rânduri că „sufletul odihnă nu poate afla până nu găsește adevărul, carile îl cearcă oricât de cu trudă i-ar fi a-l nimeri”.

Până astăzi istoricii, și nu numai ei, discută în contradictoriu, propun rezolvări în privința scurtei de tot domnii a lui Dimitrie Cantemir (decembrie 1710 – început de iulie 1711) și mai ales a acțiunii pe care a întreprins-o în scurtă vreme după urcarea lui în scaun. Bineînțeles, este vorba de încheierea la Luțk, la 2/13 aprilie 1711¹, a așa-numitei alianțe cu Petru I, țarul Rusiei, înțelegere care, în viziunea principelui ar fi putut ca, printr-o acțiune comună a celor două armate, să elibereze Moldova de îndelungata stăpânire otomană de

* Institutul de Istorie al Universității de Stat din Moldova și Academia de Științe a Moldovei (Chișinău); acad_andrei_esanu@yahoo.com.

** Institutul de Istorie al Universității de Stat din Moldova (Chișinău); valentinaesanu60@gmail.com.

¹ *Relațiile istorice dintre popoarele URSS și România în veacurile XV – începutul celui de-al XVIII-lea / Исторические связи народов СССР и Румынии в XV – начале XVIII в., III (1673-1711)*, Moscova, Editura Știința, 1970, doc. 113, p. 323-331. Vezi și Andrei Eșanu, Valentina Eșanu, *Tratatul de alianță cu Rusia (Luțk, aprilie 1711)*, în *Dinastia Cantemireștilor (sec. XVII-XVIII)*, coord. acad. Andrei Eșanu, Chișinău, Editura Știința, 2008, p. 203-207.

pe urma căreia țara ajunsese la mare sărăcie și stare jalnică, aprecieri care îi aparțin chiar lui Dimitrie Cantemir în *Descrierea Moldovei*.

Fig. 1. Dimitrie Cantemir.

Sursa: S. V. Fomin, *Кантемиры в изобразительных материалах*, Chișinău, 1988, p. 14.

De mai multă vreme, problema încheierii alianței cu rușii, în urma căreia Petru I cu armata sa au intrat în Țara Moldovei, este apreciată în mod diferit. Dacă unii istorici văd în Diploma de la Luțk un model de act diplomatic de înaltă ținută, alții o consideră o hotărâre nehibzuită luată în pripă. Or, nu trecuse decât câteva luni de la înscăunarea lui Dimitrie Cantemir și o asemenea acțiune necesita timp mai îndelungat de analiză și pregătire, cu atât mai mult că însuși principele încă nu reușise să-și consolideze tronul. Deosebit de acut se discută această problemă în mediile intelectuale și politice din stânga Prutului, medii în care se afirmă, nu rareori, cu toată convingerea că anume de la acest pas nereușit sau prost gândit de Dimitrie Cantemir, de intrare în alianță cu Rusia în 1711, ni se trag toate relele, căci de atunci s-a deschis calea rușilor spre dezmembrarea ulterioară a Țării Moldovei și ocuparea îndelungată a Basarabiei, atât de țarism, cât și de autoritățile neo-imperiale sovietice cu toate consecințele lor negative.

Cu atât mai mult, chiar pe acele timpuri de mari tensiuni între Rusia și Imperiul Otoman, în Sfatul domnesc și în rândurile boierimii moldave un grup de boieri îl îndemna pe proaspătul principe să mai aștepte până când se vor limpezi lucrurile, „până să vor bate turcii cu moscalii și care parte a birui cu aceea să ție”² și abia după aceea să ia decizia finală. Aceste frământări din anturajul domnesc a lui Dimitrie Cantemir sunt descrise cu lux de amănunte de martorul ocular al evenimentelor, cronicarul Ion Neculce³.

Pe lângă sfaturile boierilor, Dimitrie Cantemir a profitat și de experiența de domnie a tatălui său Constantin Cantemir (1685-1693) și felul cum acesta s-a descurcat în probleme de relații externe deosebit de complicate, fiind sub supravegherea Curții Otomane; totodată, era asaltat mereu, prin incursiuni și demersuri, de regele Poloniei, Jan Sobieski, importantă putere creștină, care își oferea serviciile pentru eliberarea Moldovei de sub stăpânirea păgână. Principele învățat înțelegea, ba chiar a încuviințat comportamentul și deciziile luate de tatăl său în timpul celor două campanii ale lui Jan Sobieski în Moldova, din 1686 și, respectiv, 1691. Experiența este descrisă cu destule amănunte în lucrarea *Viața lui Constantin Cantemir*⁴, în care autorul arată că bătrânul său părinte, om cu bogată experiență militară și de viață, înzestrat cu un bun simț al realităților politice de atunci, deși înțelegea că ar fi mai bine să-și elibereze țara de sub stăpânirea otomană cu ajutorul creștinilor, în cazul dat, al regelui Poloniei Jan Sobieski, totuși, de fiecare dată, rămânea în tabăra turcilor și a tătarilor, căci, considera el, polonezii nu-i vor putea înfrânge pe aceștia și, cu atât mai mult, să-i apere pe moldovenii de incursiunile și jafurile tătarilor și turcilor. Mai înțelegea Constantin vodă că îi are ostatici la Constantinopol pe fiul său, împreună cu alți fii de boieri⁵, și îi va pune în pericol, dacă se va ridica împotriva puterii sultanului. În același timp, trimitea scrisori regelui în care explica situația, și îl sfătua pe rege să nu vină cu oaste în Moldova, căci, dacă vor obține unele succese în războiul cu păgânii, ei se vor retrage pe timp de iarnă în Polonia, pe când moldovenii vor rămâne de unii singuri în fața dușmanului, cu riscul unor urmări deosebit de grele (pustiirea și bejenirea țării)⁶. Același Constantin vodă Cantemir, precum arată fiul său în *Istoria Imperiului Otoman*, fiind în tabăra turco-tătară, în contextul frecventelor ciocniri între leși și otomani, sugera soluții favorabile mai degrabă polonilor, decât turcilor; mai mult, în unele acțiuni de pe câmpul de luptă, același domn căuta să-i sfătuiască

² Ion Neculce, *Letopisețul Țării Moldovei și O samă de cuvinte*, text stabilit, glosar, indice și studiu introductiv de Iorgu Iordan, București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1959, p. 211.

³ *Ibidem*, p. 205-266.

⁴ Dimitrie Cantemir, *Opere complete*, VI, tomul I, *Vita Constantini Cantemyrii, cognomento senis, Moldoviae Principis*, cuvânt înainte de acad. Virgil Cândea, studiu introductiv de Andrei Pippidi, ediție critică, traducere și anexe de Dan Slușanschi și Ilieș Câmpeanu, note și comentarii de Andrei Pippidi, indici de Ilieș Câmpeanu, București, Editura Academiei Române, 1996, p. 69-219.

⁵ *Ibidem*, p. 123-124.

⁶ *Ibidem*, p. 121-122.

pe poloni, fie să-i lovească mai izbutit pe otomani, fie să se retragă cu pierderi minimale când era cazul⁷. Adică, chiar și pe câmpul de bătaie, Constantin vodă era prin acțiunile lui de partea creștinilor, deși nu putea să facă aceasta vădit. Dimitrie Cantemir, descriind asemenea evenimente, considera că tatăl său a procedat judicios în situațiile de atunci, chiar dacă rămânea de fiecare dată în tabăra otomană. Când a ajuns și el domn al Țării Moldovei în 1710 și apărut o altă ocazie de eliberare a țării, de astă dată cu ajutorul altei puteri creștine, fiind vorba de Rusia lui Petru I, nu a mai urmat exemplul tatălui său, ci a ales o rezolvare complet diferită celei pe care o împărtășea Constantin vodă, de astă dată rupând total relațiile cu sultanul și trecând de partea țarului. De ce Dimitrie Cantemir a procedat astfel?

Maniera în care descria toate acestea principele învățat arată cu prisosință că el îndreptătea acțiunile tatălui său, ceea ce-i putea servi ca exemplu de urmat, în primăvara anului 1711. Nu cunoaștem dacă Dimitrie Cantemir era informat despre faptul că tatăl său, în 1690, încheiase un tratat cu Habsburgii, în care erau stipulate condițiile intrării în alianță cu aceștia împotriva turcilor, dar cunoștea toate strălucitele biruințe ale austrieșilor în luptele cu otomanii, prin care realizaseră importante câștiguri teritoriale. Cu toate acestea, de ce Dimitrie Cantemir nici de această dată nu a urmat exemplul tatălui său, ci a dat prioritate încheierii unei alianțe cu un alt monarh creștin, care până atunci avusese rezultate destul de modeste în rivalitățile cu Poarta Otomană? Poate tânărul principe știa de înțelegerile tatălui său ca domn al Moldovei cu Habsburgii, căci în Diploma de la Luțk preia unele puncte din tratatul din 1690, dar nu a găsit de cuviință să revină și să le continue din simplul motiv că nu se înscriau în noua viziune a lui Dimitrie Cantemir asupra acelor schimbări importante în cursul istoriei, schimbări care se derulau sub ochii săi.

Revenind la sfatul pe care l-a avut Dimitrie Cantemir cu boierii săi, pe când moscalii urmau să intre în Țara Moldovei, este cunoscut faptul că principele a rămas neclintit în hotărârea sa de a rupe relațiile cu Poarta Otomană și de a trece deschis de partea monarhului rus, care pornea în primăvara anului 1711 într-o campanie militară de anvergură spre Dunăre, cu scopul inițial de a lichida tabăra lui Carol al XII-lea de la Varnița. Cât de calculată a fost decizia luată de Cantemir pe atunci, acest lucru s-a văzut ulterior.

În fine, chiar atât de pripit și nechibzuit a fost D. Cantemir când a încheiat această alianță cu Petru cel Mare, prin care a deschis calea armatei rusești pe pământul Țării Moldovei? Pe de altă parte, precum era și firesc, dar și cum s-a dovedit mai târziu, Dimitrie Cantemir nu cunoștea întru totul intențiile țarului. În primul rând, principele nostru nu era informat că, deși rușii repurtaseră o victorie convingătoare asupra suedezilor la Poltava în 1709, Războiul Nordic se împotmolise și, de aceea, Petru I a găsit de cuviință că pentru a mișca lucrurile

⁷ Dimitrie Cantemir, *Opere. Istoria creșterilor și a descreșterilor Curții Othmanice sau Aliothmanice*, studiu introductiv de Virgil Cândea, traducere de Dan Slușanschi, Chișinău, Editura Știința, 2019, p. 335.

trebuie să fie distrus Carol al XII-lea, precum și tabăra sa la Varnița, unde acesta se stabilise cu doi ani înainte după înfrângerea usturătoare menționată mai sus, acțiune care urma să ducă la finalizarea cu succes a războiului cu suedezi la Marea Baltică. Și abia în al doilea rând, Petru I considera că după zdrobirea regelui suedez în condiții mai favorabile ar putea să-și continue ofensiva cu ajutorul popoarelor creștine ortodoxe nord și sud-dunărene, inclusiv al românilor, popoare cărora prin manifestele sale le promitea eliberarea de sub stăpânirea otomană, pentru ca în cele din urmă să ajungă la Constantinopol.

Pentru a încerca să pătrundem în mecanismul luării deciziilor lui Dimitrie Cantemir în primăvara anului 1711, ar trebui să facem o analiză a devenirii lui prin instruire și acumulări de informații, atât în Moldova, cât și la Constantinopol mai ales, dar și prin relațiile sale cu unii ambasadori străini din capitala otomană. Deși părea că de mai mulți ani s-a lăsat în voia muzelor, ne dăm seama, din scrierile sale istorice ulterioare, că era un fin observator a tot ce se întâmpla sub aspect politic și militar în capitala otomană și în plan european în general. Aceasta a dus la formarea sa nu doar ca intelectual rafinat, dar și ca om politic în spiritul vremii. De exemplu, el era informat despre războaiele austro-turcești, de la căderea asediului Vienei până la pacea de la Karlowitz din 1699 și ce a urmat după aceasta și negocierile pe care le-a descris în detaliu, nu rareori cu amuzament în *Istoria Imperiului Otoman*⁸. De altfel, mai ales aceste evenimente, pierderile teritoriale deosebit de însemnate pe care le suferise Poarta, dar și ascensiunea Rusiei ca mare putere europeană prin biruințele la țărmul baltic și Poltava l-au determinat pe Cantemir să considere că, în sfârșit, se deschid perspective largi pentru afirmarea unei monarhii nordice și că aceasta cu siguranță va fi Rusia lui Petru I, putere creștină-ortodoxă care era în plină afirmare pe fundalul „descreșterii” evidente a Imperiului Otoman.

Așadar, în acele împrejurări, Dimitrie Cantemir a chibzuit mult și a găsit de cuviință că se confirmă vechiul „concept de sinteză asupra istoriei universale [care își avea începuturile în profețiile lui Daniel din Vechiul Testament – n.ns.]⁹, plasând întreaga desfășurare a istoriei omenești în cadrul unor cicluri istorico-geografice”. În conformitate cu aceste reprezentări cu privire la evoluția istorică, principele învățat, conform analizei efectuate de Vasile Harea în studiul său *Ideea ciclurilor istorico-geografice la Dimitrie și la Antioh Cantemir* consacrat acestei probleme, „construiește o concepție a ciclurilor istorice prin care trec de-a

⁸ Dimitrie Cantemir, *Istoria creșterilor și a descreșterilor Curții Othmannice sau Aliothmannice de la primul început al neamului, adusă până în vremurile noastre, în trei cărți*, ediție de Dan Slușanschi, București, Editura Paideia, 2012, p. 450-453.

⁹ *Biblia sau Sfânta Scriptură*, București, capitolul 11. Profețiile lui Daniel au fost interpretate în Antichitate și în plin Ev Mediu, încât în diferite etape istorice marii cărturari considerau că în succesiunea împărățiilor în plan universal cea de-a patra și ultima împărăție, după Bizanț, Imperiul Otoman și cel Habsburgic, ar fi Rusia (Andrei Pippidi, *Tradiția politică bizantină în țările române în secolele XVI-XVIII*, București, Editura Academiei Române, 1983; Andrei Prohin, *Viziunile profetice bizantine în textele narrative din Țările Române (sec. XV-XVI)*, autoreferatul tezei de doctor în istorie, Chișinău, 2015, p. 17-18).

lungul secolelor statele, fiecare izolat și toate la un loc”, „urmărindu-le totodată și deplasarea geografică”. Or, încă din Antichitate de la părintele istoriei Herodot, marii istorici și gânditori au văzut desfășurarea istoriei în strânsă legătură cu mediul geografic și cel climatic. De aici, istoria universală se reduce, conform lui Dimitrie Cantemir, la câteva cicluri, care, alături de succesiunea în timp, aceeași istorie a umanității „se mișcă într-un anumit sens geografic”, se deplasează dintr-un anumit areal geografic în altul, de la răsărit spre miazăzi, iar de la miazăzi spre apus, ca să culmineze cu manifestarea plenară a Acvilonului (vântului arctic), adică a monarhiei nordice¹⁰. În formarea acestui concept istoric, Dimitrie Cantemir s-a sprijinit pe ideile filosofilor antici, conform cărora istoria statelor cunoaște aceleași etape ale apariției, dezvoltării (înfloririi) și decăderii și chiar dispariției, la fel ca și la un individ: nașterea, creșterea, maturitatea, slăbirea, îmbătrânirea și moartea.

În linii mari, această concepție a fost formulată de principe în lucrarea *Monarchiarum physica examinatio / O cercetare naturală a monarhiilor*¹¹. Deși Vasile Harea a analizat această concepție a lui Dimitrie Cantemir în studiul la care ne-am referit mai sus, el nu a întrevăzut importanța acestuia în luarea deciziei principelui nostru de a intra în alianță cu Petru I, care, de fapt, întruchipa monarhia nordică, monarhie care venea să împlinească ciclul celor patru monarhii universale, pe care Cantemir l-a îmbogățit și l-a concretizat în mai multe privințe, în conformitate cu realitățile evenimentelor de atunci și idealul său de a-și vedea patria eliberată de sub jugul otoman. Se știe că lucrarea *Monarchiarum physica examinatio* a fost așternută pe hârtie mai târziu, dar se vede că D. Cantemir o formulase și o luase drept bază teoretică a acțiunilor sale politice în scurta sa domnie. Drept urmare, principele nostru nu a ținut cont de experiența tatălui său, considerând că după cele două campanii ale lui Jan Sobieski în Moldova trecuse 20-25 ani, timp în care situația în plan european și regional se schimbase radical.

Conform teoriei sale, la orizonturile politice ale Europei de atunci se întrezărea apropierea grăbită a monarhiei nordice, a cărei venire, după Cantemir, întârzia pentru mult timp. Și această întârziere avea loc din cauza unei anomalii istorice, care împiedica cursul firesc, natural după Cantemir, al istoriei. Această anomalie, precum o vedea principele, era chiar Imperiul Otoman, pe care îl definește, în aceeași lucrare *Monarchiarum physica examinatio*, drept „un avorton”¹² în cursul firesc al istoriei, în conformitate cu legea naturii, adică în

¹⁰ Vasile Harea, *Dimitrie Cantemir și fiul sau Antioh. Studii*, ediție îngrijită și note de Sorina Bălănescu, cuvânt înainte de Mihail Harea, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 1999, p. 99-110.

¹¹ Dimitrie Cantemir, *Icoana de nezugrăvit a științei preasfinte. Pasaje neclare în Catehism. O cercetare naturală a monarhiilor. Elogiu pentru autor. Mic compendiu de logică*, editarea textului latinesc, aparat critic și indici de Florentina Nicolae, traducere din limba latină de Ioana Costa, studiu introductiv de Ștefan Afloroaici, București, Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2017, p. 811-835.

¹² *Ibidem*, p. 815.

conformitate cu voința divinității. Pieirea Imperiul Otoman, pe care o aștepta Cantemir atât de mult, se apropia, dar ea urma să fie grăbită prin acțiunile hotărâtoare ale monarhiei nordice.

Prin urmare, principele Dimitrie Cantemir ca om politic, dar și om de știință, care a încercat să sintetizeze legitățile istoriei universale, nu a ținut cont de experiența din trecut, de sfatul unor boieri, deoarece, pe lângă evenimentele politice care se desfășurau pe atunci cu repeziciune în defavoarea Imperiului Otoman, întrevedea continuitatea și afirmarea plenară a conceptului cu privire la cele patru monarhii și că „sălbatica monarhie a othmanilor... ca un avorton și făt din afara legii naturii, a întârziat puțin mersul înainte și cuvenita creștere naturală a fiului și succesorului adevărat, natural și legitim – adică a monarhiei de miază-noapte”, pentru ca să ajungă în cele din urmă „în stăpânirea monarhică”¹³ a Rusiei. Întruchiparea acestui deziderat urma să se realizeze prin acțiunile decisive ale țarului Petru I al Rusiei, care avea să aplice lovituri zdrobitoare Imperiului Otoman și, în felul acesta, să izbăvească Țara Moldovei de stăpânirea multiseculară străină.

Fig. 2. Dimitrie Cantemir călcând firmanul turcesc.

Sursa: S. V. Fomin, *Кантемиры в изобразительных материалах*, Chișinău, 1988, p. 10-11.

¹³ *Ibidem*, p. 827.

Mai rămâne încă un aspect, care necesită explicații suplimentare: este vorba despre semnificația Diplomei de la Luțk, document pe care de altfel l-a întocmit chiar Dimitrie Cantemir, iar Petru I doar l-a sancționat; actul conține un preambul și semnătura personală a țarului. S-a afirmat, pe bună dreptate, că, prin Diploma de la Luțk, Dimitrie Cantemir urmărea a scutura stăpânirea otomană cu ajutorul monarhiei nordice, a recăpăta teritoriile pierdute din vechea provincie românească a Basarabiei, a instaura monarhia ereditară ș.a. În schimb, se pare că nimeni nu a întrevăzut în acțiunile principelui o încercare temerară de a reazeza Țara Moldovei ca stat independent în noul sistem al monarhiei nordice, care urma să se instaureze și să domine, înscriind Patria sa în noua configurație de relații internaționale europene după dispariția Imperiului Otoman.

Din cele expuse mai sus, se observă că Dimitrie Cantemir, în calitate de domn al Moldovei, analizând situația internațională și raportul de forțe pe arena politică europeană, a considerat că s-a schimbat radical cursul istoriei și că, în urma acestor transformări, Imperiul Otoman în curând va dispărea sub loviturile împăraților creștini de la Viena și Petersburg. Principele învățat vedea în Imperiul Otoman o anomalie a curgerii firești a istoriei, adică a legii naturii, și considera că, în curând, ștăfeta în ciclul perindării monarhiilor pe arena istorică va fi preluată de o mare putere creștină ortodoxă – Rusia. Așadar, în scurta sa domnie, Dimitrie Cantemir, prin acțiunile sale, a încercat să schimbe cursul istoriei Țării Moldovei. Învățatul principe a așezat la temelie acestui ideal marile transformări prin care trecea Europa la hotarul secolelor XVII-XVIII, perioadă caracterizată prin ascensiunea celor două monarhii creștine (Imperiul Habsburgic și cel Țarist), însoțită de „descreșterea” continuă a Imperiului Otoman și schimbările radicale în raportul de forțe din Sud-Estul Europei. Aceste reprezentări au fost formulate de Cantemir în celebra sa lucrare *Istoria Imperiului Otoman*. Faptul că, în timpul refugiului său în Rusia, el a formulat și a dezvoltat vechiul concept biblic în lucrarea *Monarchiarum physica examinatio / O cercetare naturală a monarhiilor*, arată că, și după eșecul campaniei de la Prut, acesta rămânea convins că viziunile sale politice și idealul său de a-și vedea țara eliberată de sub stăpânirea otomană și de a o înscrie în noul sistem de relații internaționale sub tutela și protecția monarhiei Nordului, mai devreme sau mai târziu, se vor realiza.

Fiul său, Antioh Cantemir, chiar dacă împărtășea părerea cu privire la evoluția ciclică a istoriei universale, apreciind evenimentele și procesele derulate în lume în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, considera că ciclicitatea nu poate avea un final, cum crezuse tatăl său, ci se repetă prin succesiunea de noi monarhii. Antioh vorbea, mai degrabă, de „echilibrul politic european”, care se confirma prin forța crescândă a statelor europene occidentale. De aceea, nici nu putea împărtăși concepția tatălui său cu privire la supremația Rusiei (ca cea de a patra și ultima monarhie universală), în lume și nici măcar în Europa¹⁴, teze deosebit de actuale și astăzi.

¹⁴ Vasile Harea, *op. cit.*, p. 107-110.

Fig. 3. Petru I al Rusiei.

Sursa: Friedrich Christian Weber,
Das veränderte Russland, I, Frankfurt, 1721, anexa.

Dimitrie Cantemir and the Flow of History (Abstract)

Keywords: Dimitrie Cantemir, Peter the Great, flow of history, philosophy of history, Ottoman Empire, Russian Empire.

This paper shows that history, as a field of knowledge and research, had a prominent place in Dimitrie Cantemir's scholarly concerns. He saw the trajectory of history as a succession of ancient eastern empires, which were replaced by the Roman Empire. In a series of works analyzing the situation prevailing in the early 18th century, Dimitrie Cantemir emphasized that the course of history has radically changed. He claimed that, succumbing to the blows of the European Christian emperors, the Ottoman Empire would soon fall. As a result, history's trajectory will be rearranged after the fall of the old empires. The world historical role of leader will be taken over by a rising Orthodox Christian power – Russia. He thus argued for a definitive break with the Ottoman sultan and for an alliance with Peter I. This alliance aimed to achieve the ultimate goal of overthrowing the heavy-handed Ottoman rule.